

TA'LIMDAGI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI

Normatov Muxriddin Yo'ldashaliyevich
Nizomiy nomidagi TDPU tayanch doktoranti

Annotatsiya ; Ushbu maqolada Yigirma birinchi asrdagi ta'lim bu barcha o'zgarishlar va o'zgarishlar yuzaga keladigan markazdir. Ta'limdagi axborot texnologiyalari madaniyatga muhtoj. Ushbu madaniyatni apparat resurslaridan foydalanish bilan birga o'rganish kerak. Axborot texnologiyalaridan foydalanish uchun tizimni o'qitish kerak; aks holda, texnologiya va sarmoyalarni sotib olish va o'tkazish resurslarni behuda sarflashdan boshqa narsa bo'lmaydi. Garchi ushbu texnologiyalar biron bir ma'noda xolis bo'lmasada, ular mavjud ijtimoiy tuzilmalarda axborotni etkazish vositasi sifatida ishlatilishi kerak. Biroq, o'zgarish va o'zgarish jarayoni inson ijtimoiy institutlari tabiatida bo'lganligi sababli, ta'lim tizimi ham ba'zi o'zgarishlarga moyil. Rivojlanayotgan mamlakatlarda ta'lim tizimlari nafaqat rivojlangan mamlakatlarga ergashibgina qolmay, balki o'sish va taraqqiyot yo'lida o'z ehtiyojlari asosida rivojlanishi uchun qanday strategiyalarni qabul qilish kerakligi asosiy muammo hisoblanadi. Ushbu maqolada, rivojlanmagan mamlakatlar axborot texnologiyalarining o'rni va uning ta'limdagi o'rni to'g'risida tushuntirishdan so'ng, axborot jamiyati sohasiga qanday kirish va axborot texnologiyalaridan qanday foydalanish haqida munozara bo'lib o'tdi.

Kalit so'zlar: Axborot texnologiyalari, Ta'lim, Uskuna resurslari, Axborot jamiyati.

KIRISH Bugungi kunda bilim va ma'lumotlar samaradorlik, raqobat, boylik va farovonlikni olishning asosiy kalitlari hisoblanadi. Shunday qilib, mamlakatlar yanada sifatli ta'lim olishni oshirish yondashuvlariga e'tibor qaratdilar. Inson kapitalini rivojlantirish uchun bizning maktablarimiz va ta'limimizga qarab, bizning ta'limimiz tez o'zgaruvchan va rivojlanib borayotgan dunyo bilan hamnafas rivojlanayotganligini ko'rish kerak. Muammo shundaki, agar zamonaviy dunyoni o'tgan asr bilan taqqoslasak, ilm-fan, biznes, tibbiy xizmat, aloqa va boshqa ko'plab sohalarning ko'zni qamashtiradigan rivojiga duch kelamiz. Ammo maktablarga tashrif buyurganimizda, ajablanarlisi shundaki, zamonaviy sinf xonalari bilan o'tgan asrning sinflari o'rtasida farq yo'q; ketma-ket o'tirgan o'quvchilar, qalam va qog'oz ushlab, o'qituvchining aytayotganlarini va yozayotganlarini shoshilinch ravishda qayd etib, ularni yoddan bilishlari va tezda sinov vaqtida qaytarib berishlari. Ilm-fan va texnik rivojlanish orqali ko'plab masalalar o'zgartirilgan bo'lsa-da, lekin ta'lim va o'quvchilarning o'qitish usullari va o'qituvchilari. O'qitish usullari o'zgarishsiz qoldi. Ta'limdagi xalqaro texnologiyalar jamiyati (ISTE) ta'kidlashicha, bugungi o'qituvchilar talabalarga texnologik asoslangan ta'lim imkoniyatlarini yaratishga tayyorgarlik ko'rishlari kerak. Aslida talabalarni o'qitish sifatini oshirish uchun texnologiyani qo'llash va texnologiyalardan xabardor bo'lish o'qituvchining asosiy ko'nikmalaridan biri bo'lishi kerak.

Dunyoning aksariyat qismlarida 1990 yildan beri IT (axborot texnologiyalari) ni oliy o'quv yurtlariga tatbiq etish eng samarali pog'ona hisoblanadi. Axborot texnologiyalari nima? Axborot texnologiyalari bilim jarayoni va uni qo'llash usullari, qayta ishlash, uzatish va tugallanmagan ma'lumotlarni tayyorlashga tegishli. Axborot to'plash, tartibga solish, saqlash, nashr etish va ovozi, rasmiy grafika, matn, raqam, ... shaklidagi ma'lumotlarni kompyuter va telekommunikatsiya yo'llari yordamida yig'ish, tartibga solish, saqlash, nashr etish va foydalanishni o'z ichiga oladi. Axborot texnologiyalari natijasida yuzaga kelgan muhim o'zgarishlar sinflardagi asosiy o'zgarishlarning manbai bo'ldi. Eng muhim o'zgarishlar shundan kelib chiqadiki, texnologiya talabalarga sinfdan tashqari ma'lumotni ta'kidlash imkoniyatini yaratdi va bu ularning bilim olish motivlarini oshirishga olib keldi. Axborot tizimlarining ta'limdagi rollaridan biri bu zarur bo'lgan ma'lumotlarni zarur bo'lganda etkazib berishni ta'minlashdir. Zarur bo'lganda ularga kirishimiz uchun kerakli ma'lumotlarni oldindan aytib berishimiz kerak. Ba'zi taxminlarga ko'ra, IT «global qishloq» ni rivojlantirish bilan tugaydi, boshqalari esa yangi

axborot texnologiyalari xalqaro kelishuv (o'zaro tushunish), tinchlik va birodarlikka yordam beradi, deb hisoblashadi. Boshqalari texnologiyani mustaqillikni mustahkamlash va demokratik g'oyalarni targ'ib qilish omili deb bilishadi. Boshqalar texnologiyani uchinchi dunyo massasini ozod qiluvchi omil deb hisoblashgan, shuning uchun ularning fikriga ko'ra, ko'proq aloqa tizimlari orqali ma'lumot olishni maqsad qilib qo'yish kerak. Ammo rivojlanayotgan mamlakatlar, texnologiyadan qattiq foydalanish imkoniyatidan tashqari, u bilan bog'liq tarkibiy va xulq-atvor muammolariga duch kelmoqdalar. Ushbu texnologiyalarning samaradorligi dasturiy ta'minotning siyosiy, madaniy, iqtisodiy, texnik omillari va rivojlanish darajasiga hamda uning institutsionalizatsiya qilinadigan sifatiga va undan foydalanishga bog'liq.

Ta'limdagi axborot texnologiyalarining ahamiyati va roli Ta'lim bir asrdan ko'proq vaqt davomida ta'lim tizimining turli jarayonlarini kengaytirish va rivojlantirish uchun texnologiyadan foydalanganligini hisobga olib, yangi texnologiyalar kelishi bilimlarni taqdim etishning turli usullari bilan bilim olishga bo'lgan qiziqishni kuchaytirgani ajablanarli emas. Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlar universitetlarida texnologik bazada ta'lim olish mumkin. Aqlli maktablar virtual ta'lim sohasida sakrashga erishdilar. Onlayn o'qitish va masofadan o'qitish yangi asrdagi yangi ta'lim shakllari qatoriga kiradi. 21-asrning boshlarida o'quv muhitini rivojlantirish orqali shaxslar va jamiyatlar ta'limga bo'lgan ehtiyojning ortishi bilan ta'lim muassasalari va ularning an'anaviy tuzilmalari zimmasiga katta mas'uliyat yukladilar. Bugungi kunda turli xil axborot va kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim va o'quv jarayonini engillashtirish qobiliyatiga ega. Axborot texnologiyalari

o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi uchun samarali va moslashuvchan bo'lmagan usullarni taqdim etishiga oid dalillar mavjud. Beauchomp & Parkinson, "Boshlang'ich kursdagi boy texnologiya muhitidan past texnologik uskunalar bilan o'rta maktabga o'tish paytida fanlarning talabalari fanlari nuqtai nazari" nomli tadqiqotida, o'rta maktab o'quvchilari kompyuterlarning etishmasligi tufayli bezovtalanishgan degan xulosaga kelishdi. va boshqa axborot texnologiyalari, ularga fan o'qituvchilari sa'y-harakatlari bilan zavqlanishdi. Axborotkommunikatsiya asridagi ta'lim tizimining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. Yangi ta'limda nimani bilishga loyiq va nima zarur bo'lsa, toshbo'ron qilinadi. Barcha ma'lumotlarni o'rganish emas.
2. Yangi ta'lim jarayonida o'qituvchi o'quvchiga juda ko'p manbalardan foydalangan holda ma'lumot olish, tanlash, baholash va saqlashga yordam beradi.
3. Chop etilgan jurnallar va kitoblar bilim manbai; Yozish va nashr etish uchun belgilangan qoralamalar onlayn kitoblar va jurnallar bilan almashtiriladi.
4. Ta'lim jarayonida texnologiyalar va axborot texnologiyalaridan foydalanishning ba'zi afzalliklari: talabalar o'zlarining darslarini qisqa vaqt ichida texnik vositalardan foydalangan holda o'rganadilar. Axborot texnologiyalari va uning vositalaridan, ayniqsa, kompyuterdan foydalangan holda va virtual o'quv dasturi kabi zamonaviy o'quv dasturlarini rejalashtirish, axborotni tarqatish jarayonini tezlashtirish imkoniyati, turli taniqli va takrorlanadigan ta'lim manbalari, yanada moslashuvchan tuzilish, axborot izlash va metakognitiv tushunish imkoniyatlari talabalar uchun taqdim etdi va ular ushbu qurilmadan ta'lim faoliyati uchun vosita sifatida foydalanishlari mumkin, shunda bu narsa o'rganish tezligi va sifatini sezilarli darajada oshiradi. Talabalar va o'qituvchilar o'z vazifalarini qachon va qaerda bajarishda yuqori moslashuvchanlik. Axborot jamiyati; iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy hayot axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga bog'liq bo'lgan joyda.

Axborot jamiyatining afzalliklari: 1. Bo'sh vaqtni boyitish 2. Uzoqda ishlashni yoqish. 3. Milliy ishlab chiqarish va raqobat muhitini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratish. 4. Bandlikni oshirish 5. Hayotiy ta'lim. Rivojlanmagan mamlakatlar ta'limida IT-ning o'rni YUNESKO xalqaro

komissiyasining kommunikatsiya muammolarini o'rganish to'g'risidagi fikrlari asosida ta'lim sohasidagi aloqa va axborot texnologiyalarining rollaridan biri, ya'ni shaxsning o'sishi va ko'nikmalarini o'rganish uchun kerakli ma'lumotlarni uzatish, va o'quvchilarga bir-birlarini tan olish, tushunish va qadrlashda hamda ijtimoiy majburiyatlarda birdamlikda yordam berish maqsadida kengaytirilgan xabarlar. Ta'lim - bu psixologik harakat, birdamlik tuyg'usi, tortishuv va o'ziga ishonchni olishning asosiy vositalaridan biridir va bu holda axborot texnologiyalari katta rol o'ynaydi. Rivojlangan va rivojlanmagan mamlakatlarda uning o'sishi, ayniqsa jamoaviy aloqa sharoitida ta'lim sohasida yangi imkoniyatlar paydo bo'ladi. Ammo boshqa tomondan, kam rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar odatda "Axborot inqilobi" ortida qolib ketishidan xavotirda, ayniqsa ta'lim sohasida. Ushbu tashvish hukumat moliyaviy imkoniyatlarining katta qismini eng yangi texnologiyalarni sotib olish uchun sarflanishiga va uning afzalliklaridan foydalanishga tayyorgarlikni o'ylamasdan iste'mol qilinishiga olib keladi. Rivojlanayotgan mamlakatlar siyosiy va madaniy natijalar bilan birga tashqi iqtisodiy cheklovlardan himoya qiladigan bunday siyosatni amalga oshirishi kerak. Ayni paytda, ushbu mamlakatlar zarur infratuzilmani yaratish va mavjud manbalarni nazorat qilish orqali o'zlariga bog'liqlik yo'nalishida harakat qilishlari kerak. IT va ta'limni o'zgartirish zaruriyati Shaxsiy kompyuterlarning paydo bo'lishi va Internetga ulanish darajasi global ta'lim tizimlarini o'zlarining ta'lim tuzilmalarini ko'p jihatdan o'zgartirishga majbur qiladigan muhit yaratadi. O'zgarishlarga qarshi turadigan ta'lim tizimining vazifasi aniq. Uning asosiy maqsadi o'zgarishlarga qarshi inson kuchini oshirishdan iborat bo'lishi kerak, ya'ni kimdir iqtisodiyotni tezda kuzatib, doimiy o'zgarishlarga moslasha oladi. O'zgarishlar qanchalik tez bo'lsa, kelajakdagi voqealar naqshini tan olishga ko'proq e'tibor qaratish lozim. Odamlarga kelajakdagi shokni olib tashlashda yordam berish uchun biz meta-sanoat ta'lim tizimini tashkil etishimiz kerak. Buning uchun o'tmishda qidirish o'rniga, kelajakda maqsadlarimiz va usullarimizni topishimiz kerak. Shubhasizki, 21-asrda dunyoda zamonaviy texnologiyalar hukmronlik qiladi va tezkor ilmiy, iqtisodiy, madaniy va siyosiy o'zgarishlar tufayli ta'lim tizimlari o'zlarini boshqa ijtimoiy va milliy tashkilotlardan ajratilgan orollar deb hisoblay olmaydilar. Global qishloq Tarixiy empiriklik nuqtai nazaridan ham, 21-asrni qamrab oladigan o'ziga xos sharoitlardan kelib chiqqan holda, ta'lim 21-asrning o'zgarishlari, evolyutsiyalari va ko'payishlarining markazi bo'ladi. Shubhasiz, jamiyat IT-ni nafaqat iqtisodiy o'zgaruvchan va siyosiy dastak, balki IT orqali ta'limni o'zgartirish imkoniyati deb biladi. Shunday qilib, ta'limning axborot texnologiyalari va jamiyatdagi nazorat mezonlari markazi sifatida ta'lim sohasida taklif etilayotgan IT-modellarni taxmin qilish mumkin.

XULOSA Bugungi dunyoda ta'lim, uning kelishi va to'g'ri ishlatilishi uchun ehtiyojlarini qondirish uchun zamonaviy, o'rtacha va sodda texnologiyalarga muhtoj. Ta'lim siyosatida amalga oshirilishi kerak bo'lgan eng muhim narsalar:

1. Ta'lim dasturlari orqali inson axborot texnologiyalari manbalarini kengaytirish va ta'limda ishchi kuchi samaradorligini oshirish ko'nikmalarini targ'ib qilish.
2. Ijodkorlik bilan birga ta'limni yaxshilash uchun ta'lim muassasalari samaradorligini oshirish uchun IT-dan foydalanish.
3. IT-ni qo'llab-quvvatlash, masalan, tadqiqotlar va ta'limni kengaytirish bilan bog'liq xarajatlarni qo'llab-quvvatlash.
4. Axborot texnologiyalaridan foydalangan holda ta'limdagi munosib muhitni va ishtirok etish ruhiyatini o'rnatish.
5. Yuqorida aytib o'tilgan vositalardan foydalanish sohasida turli qismlar o'rtasida hamkorlik va muvofiqlashtirishni o'rnatish.

6. Ta'limda uning iste'molini ta'minlash va rag'batlantirish orqali ATdan foydalanish madaniyatini kengaytirish. Axborot texnologiyalari turlarini baholashda ta'lim ehtiyoj, ilmiy samaradorlikning xususiyatlari, iqtisodiyot va imkoniyatlar va bu holda mavjud bo'lgan mahorat salohiyati kabi masalalarni hisobga olish kerak.